

Стан, проблеми та перспективи організації аудиторської діяльності: регіональний аспект

Дана публікація присвячена аналізу розвитку і стану організації аудиторської діяльності в Кіровоградській області, виявленню проблемних питань та визначенню шляхів їх вирішення
аудиторська діяльність, організація аудиторської діяльності, аналіз стану аудиторської діяльності

Більшість науковців і практиків стверджують, що незважаючи на проблемні моменти становлення, аудит в Україні відбувся. Він став окремим видом підприємницької діяльності, професією, галуззю економічної науки, зайняв важливе місце в системі управління народного господарства, ставши невід'ємним атрибутом економіки підприємств [1].

В науковій літературі проблеми теорії і методології аудиту представлено досить широко. Значний доробок здійснено працями таких вітчизняних науковців як М.Т. Білуха, А.В. Бодюк, Н.І. Дорош, О.А. Петрик, О.Ю. Редько, В.С. Рудницький, В.Я. Савченко, Б.Ф. Усач та науковців близького зарубіжжя: В. Подольського, Я. Соколова, А. Шеремета та ін.. Вагомий вплив на розвиток теорії і практики аудиту в Україні спричинили класики теорії аудиту: Р.Адамс, Р. Монтгомері, Д. Робертсон. В працях цих вчених фундаментально досліджується проблематика, пов'язана із сутністю, видами, принципами аудиту та аудиторської діяльності.

Проте на сьогоднішній день недостатньо уваги приділяється сучасним проблемам організації аудиторської діяльності, що негативно впливає на ефективність і результативність роботи аудиторів. Це стосується як створення теоретичних засад організації аудиту, так і практичних аспектів вирішення даної проблеми: не досліджується розвиток аудиторської діяльності, організаційні моменти її здійснення. В цьому зв'язку доцільним є здійснення аналізу стану аудиторських послуг на місцевих рівнях.

Тому у публікації на підставі даних анкетного обстеження (поширення анкет-стандартизованих інтерв'ю) зроблено спробу узагальнити організаційні аспекти аудиторської діяльності в Кіровоградському регіоні. Анкетне обстеження здійснювалося наскрізним методом і охоплювало всіх суб'єктів аудиторської діяльності області (суб'єктів підприємництва). За мету написання даної публікації поставлено з'ясування проблемних моментів організації аудиторської діяльності та визначення напрямків їх подолання.

За даними статистики на 1.01.2006 р. в Кіровоградській області зареєстровано 26 суб'єктів господарювання, які здійснюють підприємницьку діяльність в сфері аудиту (з них реально існуючих – 21).

Динаміку створення аудиторських фірм відображено рисунку 1.

З наведених даних бачимо, що саме на момент становлення аудиту (1993-1996 р.р.) припадає створення більшості аудиторських фірм - 73 %. Це пов'язано з тим, що підприємницька діяльність в сфері надання аудиторських послуг, з поверхневого погляду, не потребує значних інвестицій. Дуже ілюстративним є суттєве зменшення знов створюваних аудиторських фірм у наступні роки. До причин, які на це впливають, за результатами анкетування, можливо віднести недосконалість нормативної і

законодавчої бази, відсутність культури бізнесу потенційних клієнтів, високий ступінь ризику в бізнесі і як умова ефективного бізнесу – високий рівень професіоналізму.

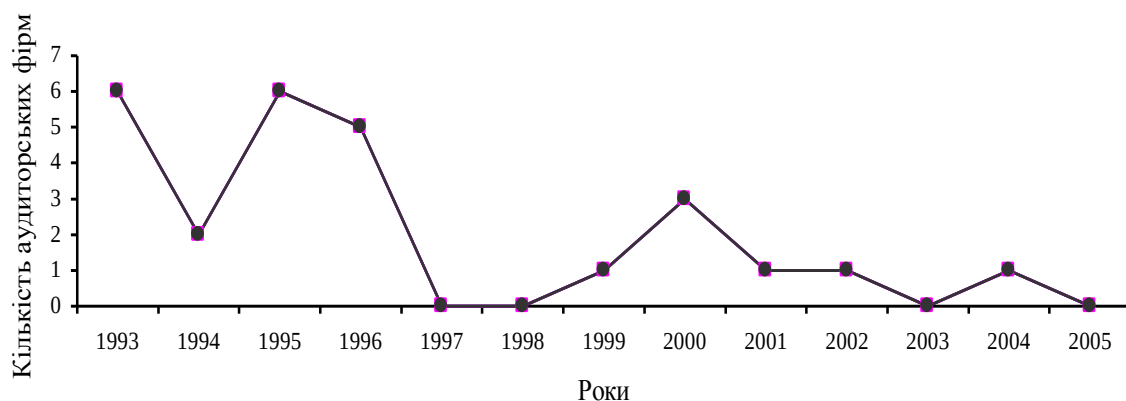

Рисунок 1 – Динаміка створення аудиторських фірм в Кіровоградській області за 1993-2005 р.р.

За результатами анкетного обстеження є можливим стверджувати, що аудиторські фірми, представлені в регіоні, є невеликими: з чисельністю працівників - 2-5 (засновник, як правило, працює в фірмі). 98 % фірм мають одного сертифікованого аудитора. На сьогодні аудиторами стають переважно бухгалтери, які мають досвід роботи саме на посаді бухгалтера, а також ревізори. Тому і аудиторські послуги, які вони пропонують, спрямовані лише на встановлення відповідності звітності вимогам обліку (в основному податкового).

Організація аудиторської діяльності пов'язана з тим, чи є аудиторські фірми універсальними або спеціалізованими (за видами аудиторських послуг та галузевими ознаками). Більшість респондентів визнали свою фірму універсальною, але переважна доля в аудиторських послугах (70-80 %) пов'язана з обов'язковим аудитом і серед клієнтів переважають підприємства конкретної галузі.

Анкетне дослідження передбачало також ознайомлення з методичним і технічним забезпеченням аудиторів, які працюють у фірмах. Результати обстеження виявили, що переважна більшість фірм забезпечена комп'ютерною технікою, адже на сьогодні майже всі перевірки, що замовляються, є доцільним проводити в комп'ютерному середовищі. Але негативним є відсутність спеціалізованого програмного забезпечення, що дозволяє підвищувати якість надання аудиторських послуг та проведення саме аудиту, а не формальне підтвердження звітності. 90 % аудиторських фірм не розробляють методичних регламентів з організації та проведення аудиту, крім документації з планування аудиторської перевірки (що є обов'язковим). При розробці методичного забезпечення спираються в основному на власний досвід роботи та нормативні документи.

В результаті дослідження сегментів ринку аудиторських фірм з'ясовано, що найчастішими замовниками послуг аудиторської діяльності є переважно підприємства приватної, а також державної власності. Разовими є випадки на замовлення перевірки з боку підприємств комунальної власності. Найбільш стабільними і економічно вигідними клієнтами аудиторських фірм є ТОВ та акціонерні товариства, для яких аудит є обов'язковим. Менш прибутковим є аудит підприємців-фізичних осіб, які є в переважній більшості замовниками на послуги зі складання звітності та разове консультування з питань оподаткування. Поодинокі випадки спостерігаються на

проведення аудиту політичних, громадських, релігійних організацій, що, на нашу думку, є негативним моментом, адже саме ці суб'єкти діяльності представляють інтереси великої чисельності людей і не виключено зловживання, які можуть здійснюватися працівниками даних організацій. Взагалі відсутні замовлення аудиту за дорученням третіх осіб (банків, інноваційних фондів), що підтверджує повільний розвиток ринку аудиторських послуг в регіоні, як і в Україні в цілому. Слід відмітити тенденцію до зростання попиту на аудит приватних підприємств. Це пов'язано, на нашу думку, переважно з бажанням підприємств упередити штрафні санкції податківців.

Як зазначають більшість аудиторів попит на їхні послуги за останні 5 років повільно зростає, що не корелює з розміром доходів фірми і пов'язане, на нашу думку з ціновою політикою – знеціненням аудиторських послуг.

З'ясовано, що діапазон коливань кількості замовлень достатньо широкий (15-80 замовлень на рік), але для переважної більшості фірм кількість замовлень тяжіє в середньому до 30-40.

Серед інших регіонів країни замовниками аудиторських послуг в Кіровоградському регіону респонденти називають Черкаську, Миколаївську області, але ці замовлення складають не більше 10 % їх загальної кількості. Причиною звернення є нижчі ціни на аудиторські послуги, порівняно з іншими регіонами.

До негативних моментів організації аудиторських перевірок аудитором регіону слід віднести те, що практично відсутнє вимірювання аудиторського ризику. Приблизна вартість 1 люд.-год. роботи аудитора складає 20-25 грн. На думку аудиторів вона не відповідає інтелектуальним зусиллям та затратам праці на аудит (для порівняння: середні ставки найбільших київських аудиторських компаній – від 20 до 100 доларів за годину роботи аудитора).

У всіх аудиторських фірмах домінує саме аудит, який в основному носить характер підтверджувального, оскільки взагалі не замовляються перевірки фінансових ознак сталості і безперервності діяльності, практично відсутні замовлення на впровадження програмних продуктів, бізнес-планування, аудит податкових наслідків, укладання договірних відносин. Майже не користуються попитом послуги щодо оптимізації оподаткування, організації обліку, розробки облікової політики, але починає розвиватися така послуга як ведення бухгалтерського обліку, яка в майбутньому (за високої якості) може давати аудиторам стабільну гарантію прибутку.

Дедалі більше клієнтів в регіоні стають замовниками аудиту з метою запобігання штрафних санкцій перед перевіркою податкових органів. Дослідження показало, що перевірки аудиторів охоплюють практично всі топологічні об'єкти обліку. За вибірковим методом перевірки здійснюються приблизно в 90-95 % випадків.

Негативно характеризує ринок аудиторських послуг регіону одночасне надання клієнтам супутніх послуг і проведення аудиту. Це є сучасною проблемою вітчизняного аудиту взагалі. Суперечність є в тім, що аудит – це робота на зовнішнього користувача, на громадськість, а консультування – робота на керівництво підприємства. У разі паралельного надання аудиторських та консультаційних послуг порушується незалежність аудитора.

Доказом того, що аудитор набуває певного статусу у суспільстві є випадки його залучення в регіоні до участі в процесах вирішення судових спорів (представлення чийхось інтересів, в якості експертів судово-бухгалтерської експертизи).

Крім зазначеного вище, анкетне обстеження охоплювало і питання організації та оплати праці аудиторів.

Аналіз результатів опитування свідчить про те, що в переважній більшості фірм розподіл праці між аудитором відбувається за об'єктами перевірки та за галузевою ознакою. Домінуючою є колективна форма організації праці. Близько 80 % суб'єктів

аудиторської діяльності використовують відрядну форму оплати праці, що є виправданим, виходячи зі специфіки і особливостей роботи аудитора. Середня заробітна плата аудиторів (за даними статистичної звітності) коливається в межах 300-600 грн.

Але в структурі фонду оплати праці майже всіх фірм відсутні премії, а в тих, де вони нараховуються, відсутні положення про преміювання працівників, тобто взагалі не відстежується зв'язок між розміром премії і результатами праці. Суб'єкти аудиторської діяльності практично не розробляють внутрішні регламенти з організації та оплати роботи персоналу (положення про оплату праці; надання матеріальної допомоги; підвищення кваліфікації). Тільки 52 % фірм мають посадові інструкції та правила внутрішнього розпорядку. У більшості фірм відсутній стабільний штатний розклад.

Незадовільною також є організація підвищення кваліфікації, яку проходять щорічно в АПУ тільки сертифіковані аудитори. Інші, враховуючи часту зміну законодавства, мають підвищувати свою професійну придатність самостійно, що й виявило анкетування.

Тому, перш за все, на рівні законодавства вимагають свого розв'язання проблеми підвищення професійного рівня аудиторів. «В іншому разі ми матимемо армію бухгалтерів, що намагаються займатись аудитом, а не цивілізований аудиторський рух» [3].

Таким чином в результаті дослідження зроблено наступні висновки:

- аудиторська діяльність в регіоні, з одного боку розвивається, з іншого спостерігаються спрощені підходи до її організації;
- практика діяльності аудиторських фірм свідчить, що передумови зниження працємисткості аудиторської роботи та підвищення якості надання аудиторських послуг за рахунок автоматизації не реалізується насамперед через відсутність розробленого програмного забезпечення цієї сфери;
- необхідним є посилення науково-методичного та законодавчого обґрунтування саме організаційних аспектів аудиторської діяльності.

Список літератури

1. Давидов Г.М. Аудит: формування теоретичних засад // Наукові праці Кіровоградського державного технічного університету. Економічні науки, вип.. 5, частина II – Кіровоград, 2005.– С. 136-141.
2. Білуха М.Т. Курс аудиту: Підручник. – К.: Вища школа. – Знання, 1998.– 412с.
3. Дорош Н.І. Аудит : методологія і організація. – К.: Знання, 2001.– 397с.

Данная публикация посвящена анализу развития и состояния организации аудиторской деятельности в Кировоградской области, выявлению проблемных вопросов и определению путей их решения

This publication is devoted analysis of development and state of organization of public accountant activity is in the Kirovograd region , to the exposure of problems questions and determination of ways of their decision